

Tärkeä opas tietoon perustuvaan kriminaalipolitiikkaan

MARKUS KAAKINEN

Noora Ellonen, Janne Kivivuori, Satu Rantaeskola, Mikko Aaltonen, Antti Latvala & Sasu Tyni. (2024). **Kriminaalipolitiikka: Tavoitteet, keinot ja vaikutukset.** (326 s.) Gaudeamus.

Welshin ja Harrisin (2016) mukaisesti kriminaalipolitiikkaa voidaan kuvata suunnittelemaan–suunniteltu-jatkumolla. Suunnittelemaan kriminaalipolitiikka tarkoittaa reagointia esiin tuleviin tilanteisiin, usein dramaattisiin tapahtumiin tai kriiseihin. Suunniteltu politiikka taas on systemaattinen prosessi, johon kuuluvat olennaisesti esimerkiksi ongelman analysointi, tavoitteiden asettaminen sekä toimenpiteiden seuranta ja arviointi. Kun suunnittelu pohjautuu kattavaan tutkimustietoon ja sen oikeaan tulkintaan, on kyse tietoon perustuvasta kriminaalipolitiikasta. Juuri tietoon perustuvan kriminaalipolitiikan mahdollisuuksiin ja haasteisiin pureutuu Ellosen ja kollegoiden teos *Kriminaalipolitiikka: Tavoitteet, keinot ja vaikutukset*.

Ellosen ja kollegoiden teosta voidaan pitää ensisijaisesti oppikirjana, joka soveltuu kriminaalipolitiikan ja kriminologian lisäksi monille muillekin aloille. Lisäksi se on merkittävä yleisteos laajemmalle lukijakunnalle. Kirjassa käsitellään kriminaalipolitiikan lähtökohtia, tavoitteita ja ennen kaikkea keinovalikoimaa sekä niihin liittyvää empiiristä näyttöä. Olenaista ei ole pelkästään se, mitä tiedämme, vaan myös se, miten systemaattista tietoa hankitaan ja tulkitaan. Kriminaalipolitiikan määrittely kattavan laajasti ”kaikki ne yhteiskunnalliset toimet, joilla pyritään suoraan

tai epäsuorasti vaikuttamaan rikollisuuteen” (s. 14). Keskeisiä keinokokonaisuuksia ovat rikosoikeusjärjestelmä ja sen täytäntöönpano, sosiaalipolitiikka sekä poliisin ennalta estävä työ ja tilannetorjunta. Kirjassa kriminaalipolitiikka ja sen osa-alueet nähdään vahvasti kontekstisidonnaisina, minkä vuoksi tarkastelu painottuu suomalaiseen ja pohjoismaiseen kirjallisuuteen sekä esimerkkeihin. Teos ei pyri tarjoamaan kattavaa kuvausta kaikista kriminaalipolitiikan prosesseista, vaan viittaa myös laajasti alakohtaisiin perusteoksiin.

Keinoja ja niiden vaikuttavuutta koskeva tutkimusnäyttö ei tietenkään kata kaikkia kriminaalipolitiikan tutkimusalueita. Kirjassa tuodaankin esiin, kuinka kriminaalipolitiikassa keskeisiä ovat myös esimerkiksi eettinen arviointi, oikeusvaltiolliset periaatteet sekä perus- ja ihmisoikeudet. Näiden käsittely on kuitenkin melko tiivistä, mikä on linjassa kirjan rajauksen kanssa. Toisaalta hieman laajempi tarkastelu olisi silti voinut tarkemmin valaista sitä, millaisia ovat kriminaalipolitiikan tavoitteiden ja keinojen lähtökohdat.

Kirja lähtee liikkeelle kriminaalipolitiikan ja empiirisen tutkimuksen suhteen kuvaamisella. Empiirisellä tutkimuksella tarkoitetaan ”tutkimusta, jossa havainnot maailmasta tehdään tutkimusaineiston välityksellä” (s.

20). Olennaista on erottaa empirian rooli kriminaalipoliittisessa ajattelussa ja argumentaatiossa. Esimerkiksi *ultima ratio* -periaatteen mukaisesti rikosoikeudellisia seuraamuksia tulisi käyttää vasta silloin, kun muut keinot eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia. Periaatetta ei voida suoraan osoittaa virheelliseksi empiirisen tutkimusnäytön avulla. Sen sijaan empiiristä argumentaatiota käytetään esimerkiksi silloin, kun väitetään, että rikosoikeudelliset seuraamukset eivät ole tehokas tapa vaikuttaa rikollisuuteen. Tällöin keskeistä on symmetrinen empiirinen näyttö ja sen loogisesti pätevä tulkinta.

Ellonen ja kollegat perehdyttävät lukijan hyvin empiirisen kriminaalipoliittikan keinojen tutkimuksen lähtökohtiin. Kirjan keskeisimpänä antina voidaankin pitää vaikuttavuustutkimuksen periaatteiden ja erilaisten tutkimusasetelmien näyttötason avaamista osana kriminaalipoliittikan arviointia ja suunnittelua. Keinojen vaikuttavuutta koskevan näytön tuottaminen tai arviointi ei ole yksinkertaista, vaan vaatii tutkijalta ja kriminaalipoliittikan asiantuntijalta perehtyneisyyttä. Vaarana on esimerkiksi pitää näyttönä tutkimusta, joka itse asiassa analysoi jotakin muuta, kuten yksilöiden käsityksiä kriminaalipoliittikasta. Kuten kirjassakin todetaan, tällainen tutkimus on tärkeää, mutta se ei kerro toimenpiteiden vaikutuksista.

Rikosoikeudellista seuraamusjärjestelmää käsittelevä luku on kirjan laajin. Aluksi käsitellään rankaisemisen perusteita retriutiivisen sekä erityis- ja yleisestävän rangaistusteorian näkökulmasta. Lisäksi luvussa käydään läpi rikosprosessia, rangaistuslajeja, niiden mittaamista ja täytäntöönpanoa. Sosiaalipoliittikan osalta keskitytään erityisesti riskiryhmille suunnattuihin interventioihin, ja luvussa tarkastellaan laajasti erilaisia keinoja yleisestä sosiaalipoliittikasta huono-osaisuuden vähentämiseen sekä huumausaine- ja koulutuspolitiikkaan. Poliisin ennalta estävää toimintaa sekä tilanne- ja teknologista torjuntaa koskevassa luvussa eritellään ensin

teoreettisia vaikutusmekanismeja, kuten pelote, inkapasitaatio ja valvonta. Tämän jälkeen tarkastellaan konkreettisia keinoja ja niiden arviointia.

Kaikkien edellä käsiteltyjen osajärjestelmien kohdalla käydään läpi laajasti tutkimusnäyttöä eri keinoista ja niiden vaikuttavuudesta. Tämä auttaa sekä perehdyttämään lukijaa kriminaalipoliittikan työkaluihin että punnitsemaan eri vaihtoehtoja tukevaa näyttöä. Usein keskeinen johtopäätös on, että korkean näyttötason tutkimusta on niukasti ja epätasaisesti, erityisesti Pohjoismaista. Tutkimusnäytön perusteella myös haastetaan vakiintuneita kriminaalipoliittisia käsityksiä esimerkiksi huono-osaisuuden ja rikollisuuden välisistä yhteyksistä. Kirjan päätösluvussa *Kohti kriminaalipoliittikan asiantuntijuutta* tarkastellaan kriminaalipoliittisia prosesseja esimerkiksi lainvalmistelun ja EU-lainsäädännön näkökulmasta sekä avataan tiedon hyödyntämistä ja arviointia osana päätöksentekoa. Kriminaalipoliittikan käytännön toteutuksen ohella sivutaan myös poliittista retoriikkaa.

Päätösosiossa olisi ollut tilaisuus käsitellä tarkemmin kriminaalipoliittista päätöksentekoa ja poliittisia prosesseja empiirisen tutkimuksen näkökulmasta. Esimerkiksi tietoon perustuvan kriminaalipoliittikan keskeisiin piirteisiin kuuluvat vaihtoehtojen ja tutkimusnäytön kriittinen arviointi sekä kontekstin tuntemus. Olisi ollut kiinnostavaa tarkastella lähemmin myös sitä, kuinka kriminaalipoliittikan tietoperustaisuutta voidaan empiirisesti arvioida. Koska kriminaalipoliittikkaa muovataan poliittisissa prosesseissa, jotka ovat aikaan ja kontekstiin sidottuja, aihe on keskeinen myös empiiriselle tutkimukselle.

Tällaisessa tutkimuksessa esiin voisivat nousta esimerkiksi kysymykset siitä, vaihteleeko tutkimustietoon viittaaminen tai tutkimusaiheiden välinen painoarvo kriminaalipoliittisissa päätöksentekoprosesseissa syntyvissä aineistoissa eri aikoina. Tietoperusteisuuden ohella kiinnostava aihe empiiriselle tutkimuk-

selle on myös se, miten vaihtoehtoiset keinot painottuvat kriminaalipolitiikassa eri aikoina. Kirjan aiheen kannalta käsittelyn rajausta on ymmärrettävä, mutta tiiviskin katsaus keinojen arviointia laajempaan kriminaalipolitiikan tutkimukseen olisi todennäköisesti sopinut hyvin kirjan päätöslukuun.

Ellosen ja kollegoiden kirjaa soisi luettavan laajalti. Se on empiirisen kriminaalipoliittisen tutkimuksen johtavien asiantuntijoiden kirjoittama ja tarjoaa tiiviin ja selkeän kuvauksen kriminaalipoliittisesta järjestelmästä, sen tutkimuksesta sekä suomalaisesta ja pohjoismaisesta tutkimusnäytöstä. Kirjan erityinen vahvuus on sen rajauksenkin mukaisesti empiirisen tutkimuksen periaatteiden ja tutkimusnäytön analysoinnissa.

KIRJALLISUUS

Ellonen, N., Kivivuori, J., Rantaeskola, S., Aaltonen, M., Latvala, A., & Tyni, S. (2024). *Kriminaalipolitiikka: Tavoitteet, keinot ja vaikutukset*. Gaudeamus.

Welsh, W. N., & Harris, P. W. (2016). *Criminal justice policy and planning: Planned change* (5th ed.). Routledge.